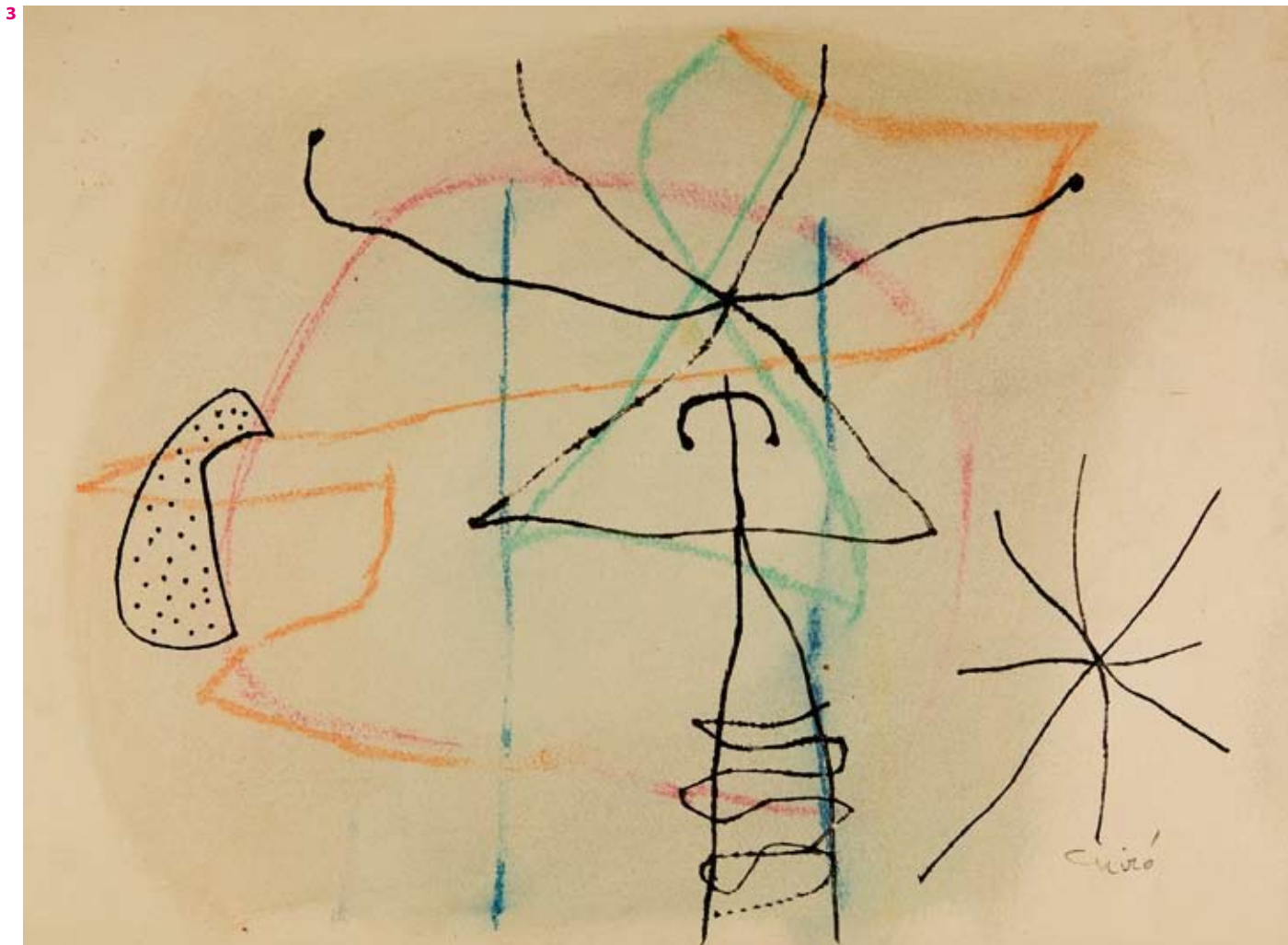

Una col·lecció excepcional

1
La 85ª promoció de l'ETSAB visita la fàbrica Van Nelle a Amsterdam

2
La col·lecció exposada a la 6ª planta del COAC

3
Joan Miró

En la tradició dels viatges de final de carrera de l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, avui ja perduda, el de la 85a promoció va tenir, el 1960, una projecció singular. Com a font de finançament del viatge, els estudiants van tenir la idea de demanar un dibuix a una sèrie d'artistes i arquitectes, per subhastar-los després. Una activa comissió s'encarregà de la complicada tasca de triar els noms i trobar llurs adreces; més de 300 fulls de paper Canson de 31,5 x 22 cm, amb la capçalera impresa "85 Promoción de Arquitectos – Barcelona-España", es varen enviar tot seguit a Europa i Amèrica, acompanyats d'una carta en què es demanava un dibuix sobre aquest paper, a manera de graciosa contribució al viatge d'uns estudiants.¹

Com que la fortuna ajuda els audaçs, més de 130 artistes respongueren a la petició, un resultat molt gratificant per als organitzadors. Abans de realitzar la subhasta, els dibuixos s'exposaren a la Sala Gaspar, de Barcelona, acompanyats d'un catàleg que contenia un breu article d'Alexandre Cirici, titulat "Una colección excepcional". La junta del Col·legi d'Arquitectes, persuadida pel seu secretari, Antoni de Moragas, acordà la compra de la col·lecció sencera, en un acte de mecenatge artístic que malauradament no s'ha repetit. Els dibuixos es varen incorporar al projecte de Correa i Milà, del desaparegut Club, a la setena planta del nou edifici col·legial que s'estava construint, i allà es varen exhibir, entre làmines de vidre, fins que el robatori d'alguns exemplars va precipitar la retirada de la col·lecció; anys més tard, l'Arxiu Històric del Col·legi es feia càrrec de la seva conservació.

Ara, cinquanta anys després, la col·lecció crida l'atenció per la prioritat atorgada als artistes d'avantguarda, un fet inusual en l'ambient conservador de l'època. També sorprèn la quantitat d'artistes estrangers que van respondre a la petició, un fet també especialment remarcable, donat l'aïllament internacional del país en aquelles dècades. Suposem que la participació d'alguns artistes del grup Cobra, com Appel i Corneille, del grup El Paso o de la galeria Denise René (Mortensen, Magnelli, Poliakov o Vasarely) responia a una certa complicitat i esperonament col·lectius. No resulta tan fàcil, però, explicar la presència d'un dibuix de Richard Neutra, enviat des de la llunyana Los Angeles, o la contribució del solitari Morandi: la generositat dels artistes d'aquella època, avui dia inimaginable, i l'estimulant originalitat de la proposta dels estudiants, en podrien ser la raó.

Impressiona l'alta qualitat de les obres, que en cap moment semblen aprofitalls per a sortir del pas, i també la presència de tants artistes importants; val a dir que, en molts casos, el temps transcorregut ha incidit positivament en la seva valoració. Hi falten, com sempre, alguns noms de referència, i entre ells, estranyament, alguns de tan vinculats a Barcelona com ara Picasso, Le Corbusier o Sert, però aquestes mancances sempre resulten inevitables, en tota col·lecció.

Malgrat les absències i les sostraccions ja mencionades (entre elles, per desgràcia, un dibuix de Calder i un altre de Llorens Artigas), les 124 obres que conté actualment la col·lecció constitueixen, tanmateix, una visió prou completa d'aquell moment artístic. I, per finalitzar, mencionem unes característiques que la fan realment única: la imposada unitat de format de totes les obres i la sincronia en la seva realització: totes estan datades l'any 1960.

Oferim ara, en aquestes pàgines, una breu mostra d'aquests dibuixos, tot esperant admirar la col·lecció sencera en una propera i ineludible exposició. ♦

David Ferrer i Manuel del Llano

¹ El viatge ja no va tenir com a objectiu l'arquitectura històrica, sinó la d'aquell moment, arreu d'Europa. Entre d'altres indrets, els participants varen visitar Ronchamp; les obres de Jacobsen, a Dinamarca; les d'Aalto, a Finlàndia; les construccions amb Ytong, a Suècia, i la fàbrica Van Nelle, a Amsterdam; varen dinar amb Van der Broek a Rotterdam i varen visitar la nova seu de la Unesco, a París. Un llarg viatge de 35 dies, amb autocar, acompanyats pel catedràtic Ros Vila, en el qual van participar 24 arquitectes primerençs, i que va costar 7.000 pessetes (equivalents a 1.414 euros d'avui) per persona.

¹ The trip's objective was not historical architecture, but the architecture of the time in Europe. Among other destinations, the students visited Ronchamp; works by Jacobsen, in Denmark; those by Aalto, in Finland; constructions with Ytong, in Sweden; the Van Nelle factory in Amsterdam; they had lunch with Van der Broek in Rotterdam and visited the new UNESCO headquarters in Paris. Chair professor Ros Vila accompanied 24 new architects on a long, 35-day coach trip, which cost 7,000 pesetas (equivalent to 1,414 euros today) per person.

¹ El viatge ja no va ser com a objectiu la arquitectura històrica, sinó la de aquell moment en Europa. Entre altres destins, els participants van visitar Ronchamp; les obres de Jacobsen, en Dinamarca; les d'Aalto, en Finlàndia; les construccions amb Ytong, en Suècia; la fàbrica Van Nelle, en Amsterdam; van dinar amb Van der Broek a Rotterdam i van visitar la nova seu de la Unesco, a París. Un llarg viatge de 35 dies en autocar, acompanyats pel catedràtic Ros Vila, en el que van participar 24 arquitectes primerençs, i que va costar 7.000 pessetes (equivalents avui en dia a 1.414 euros) per persona.

An exceptional collection

In the tradition of end-of-course trips at the Barcelona School of Architecture, now lost, the trip organised by the 85th promotion, in 1960, had a singular reach. To finance their trip, the students had the idea of asking a series of artists and architects for a drawing, to auction them off afterwards. An active committee took charge of the complicated task of choosing the names and finding addresses; over 300 sheets of Canson paper measuring 31.5 x 22 cm, with the printed letterhead "85 Promoción de Arquitectos – Barcelona-España", were sent around Europe and America, accompanied by a letter asking for a drawing on the paper, as a kind of novel contribution to a trip by some students.¹

As fortune helps the bold, over 130 artists answered the request, a very gratifying result for the organisers. Before the auction, the drawings were exhibited at the Sala Gaspar, in Barcelona, accompanied by a catalogue that contained a short article by Alexandre Cirici, titled "An exceptional collection". The board of the Association of Architects of Barcelona, persuaded by its secretary, Antoni de Moragas, agreed to buy the entire collection, in an act of artistic patronage unfortunately never repeated since. The drawings were incorporated into the project by Correa and Milà for the former Club, on the seventh floor of the association's new building, under construction at the time, and were exhibited there, framed between two sheets of glass, until a robbery of some led to their removal. Years later, the Association's Historical Archive took custody of the collection.

Now, 50 years on, the collection is quite striking because of the priority the organisers gave to avant-garde artists, unusual for the conservative atmosphere of the time. Also surprising is the number of foreign artists that responded, especially remarkable given Catalonia's international isolation during those decades. We imagine that the participation of some artists from the Cobra group, such as Appel and Corneille, from the El Paso group and from the Denise René gallery (Mortensen, Magnelli, Poliakov and Vasarely) was a sign of a certain degree of complicity and encouraged the group. But it is not as easy to explain the presence of a drawing by Richard Neutra, sent from far-off Los Angeles, or the contribution of the solitary Morandi; the reason may lie in the generosity of the artists of the era, unimaginable today, and in the stimulating originality of the students' proposal.

The high quality of the works is impressive – they don't appear to be old works reused to make do – as is the large number of important artists present. It is worth highlighting that, in many cases, the time that has passed has had a positive influence on their valuation. As always, some names of reference are missing, including, strangely, some as closely linked to Barcelona as Picasso, Le Corbusier and Sert, although such absences are always unavoidable.

Despite these gaps, and the robberies already mentioned (including drawings by Calder and Josep Llorens i Artigas), the 124 drawings that make up the collection today constitute quite a comprehensive view of that artistic moment. And to end, two characteristics that make it unique: the unity of format imposed on all the works, and the synchrony of their production: all are dated 1960.

A brief display of these drawings follows, as we wait to be able to admire the entire collection at an unmissable exhibition in the near future. ♦

David Ferrer and Manuel del Llano
Translated by Debbie Smirthwaite

Una colección excepcional

En la tradición de los viajes de final de carrera de la Escuela de Arquitectura de Barcelona, hoy ya perdida, el organizado por la 85ª promoción tuvo, en 1960, una proyección singular. Como fuente de financiación del viaje, los estudiantes tuvieron la idea de pedir a una serie de artistas y arquitectos un dibujo, para después subastarlo. Una activa comisión se ocupó de la complicada labor de escoger los nombres y encontrar las direcciones; más de 300 hojas de papel Canson, con el membrete impreso "85 Promoción de Arquitectos – Barcelona-España", se enviaron por Europa y América, acompañadas de una carta pidiendo un dibujo sobre este papel, a manera de graciosa contribución al viaje de unos estudiantes.¹

Como la fortuna ayuda a los audaces, más de 130 artistas respondieron a la petición, un resultado muy gratificante para los organizadores. Antes de realizar la subasta, los dibujos se expusieron en la Sala Gaspar, de Barcelona, acompañados de un catálogo que contenía un breve artículo de Alexandre Cirici, titulado "Una colección excepcional". La junta del Colegio de Arquitectos de Barcelona, persuadida por su secretario, Antoni de Moragas, acordó la compra de la colección entera, en un acto de mecenazgo artístico que desgraciadamente no se ha repetido. Los dibujos se incorporaron al proyecto de Correa y Milà para el desaparecido Club, en la séptima planta del nuevo edificio colegial, que en aquellos momentos se estaba construyendo, y allí fueron expuestos, enmarcados entre dos láminas de cristal, hasta que el robo de algunos de ellos precipitó su retirada; años más tarde, el Archivo Histórico del Colegio se hizo cargo de la custodia de la colección.

Ahora, al cabo de 50 años, la colección llama la atención por la prioridad otorgada por los organizadores a los artistas de vanguardia, hecho inusual en el ambiente conservador de la época. Sorprende también la cantidad de artistas extranjeros que respondieron, un hecho especialmente notable dado el aislamiento internacional del país durante aquellas décadas. Suponemos que la participación de algunos artistas del grupo Cobra, como Appel y Corneille, del grupo El Paso o de la galería Denise René (Mortensen, Magnelli, Poliakov o Vasarely) respondía a una cierta complicitad que animó a los artistas. Pero no resulta tan fácil explicar la presencia de un dibujo de Richard Neutra, enviado desde la lejana Los Angeles, o la contribución del solitario Morandi; la razón podría estar en la generosidad de los artistas de la época, hoy inimaginable, y en la estimulante originalidad de la propuesta de los estudiantes.

Impresiona la alta calidad de las obras, que en ningún momento parecen aprovechadas para salir del paso, y también el gran número de artistas importantes que están presentes aunque es de destacar que, en muchos casos, el tiempo transcurrido ha incidido positivamente en esta valoración. Falta, como siempre, algunos nombres de referencia, y entre ellos, extrañamente, algunos tan vinculados a Barcelona como Picasso, Le Corbusier o Sert, aunque estas ausencias resultan siempre inevitables en toda colección.

A pesar de las ausencias y las sustracciones ya mencionadas (entre ellas un dibujo de Calder y otro de Llorens Artigas), las 124 que componen la colección en la actualidad constituyen una visión bastante completa de aquel momento artístico. Y, para finalizar, dos características que la hacen única: la impuesta unidad de formato de todas las obras y la sincronía de su realización: todas están fechadas en 1960.

Sigue una breve muestra de estos dibujos, en espera de poder admirar la colección entera en una próxima e ineludible exposición. ♦

David Ferrer y Manuel del Llano

4

5

4
Max Bill

5
Karel Appel

6
César

7
Antoni Tàpies

8
Otto Dix

9
Lucio Fontana

10
Moisés Vilella

11
Jean Cocteau

6

7

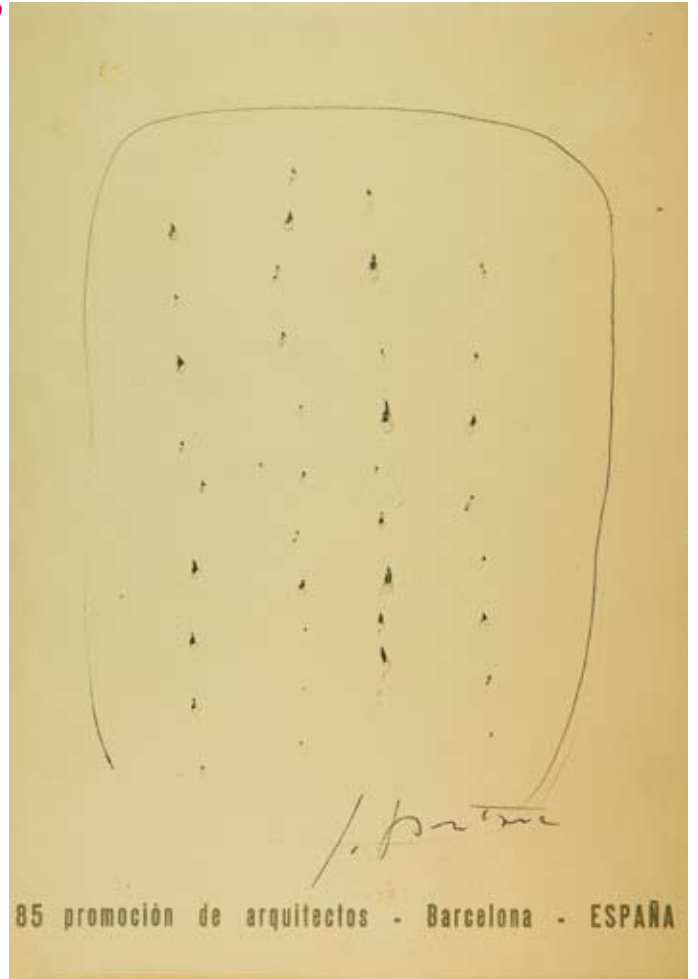

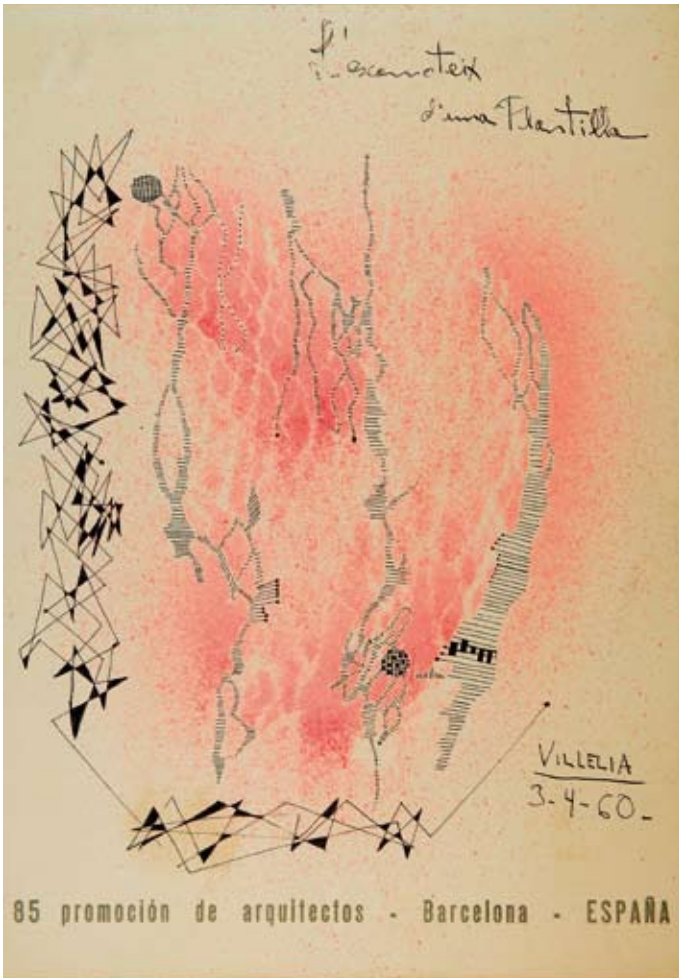
8

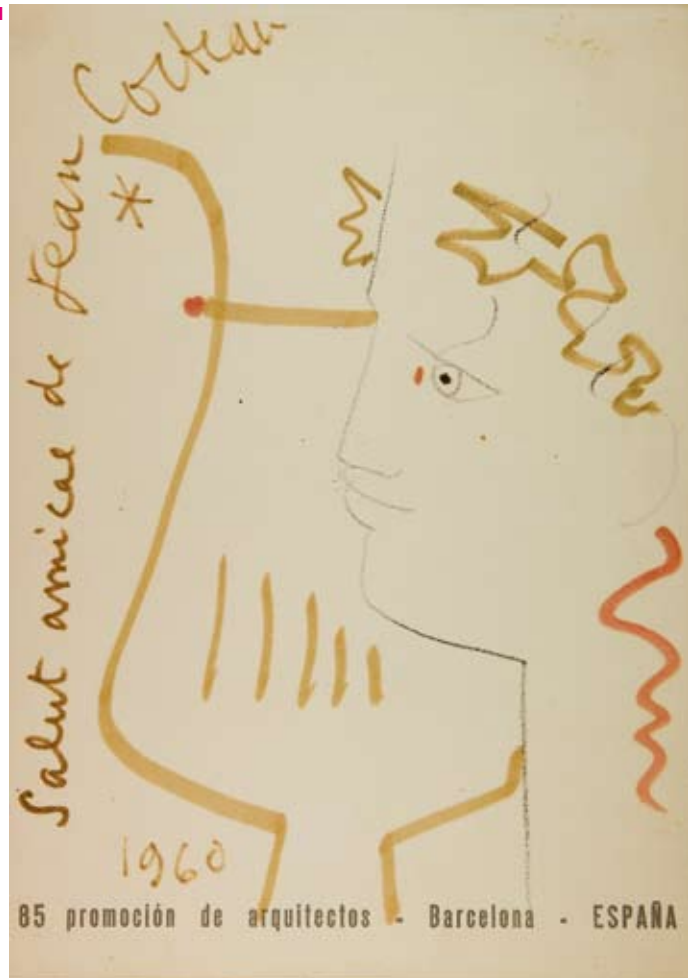
9

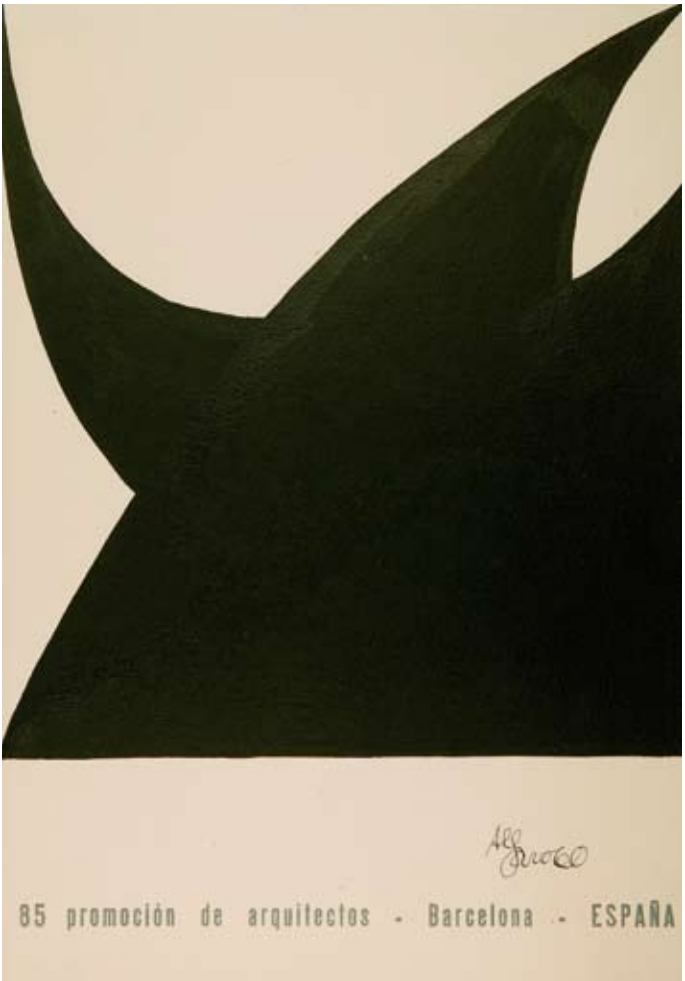
10

11

13

14

- 13 Andreu Alfaro
- 14 Hans Hartung
- 15 Giorgio Morandi
- 16 Josep Mompou
- 17 José Mª de Sucre
- 18 Naum Gabo
- 19 Victor Vasarely
- 20 Ossip Zadkine

15

16

17

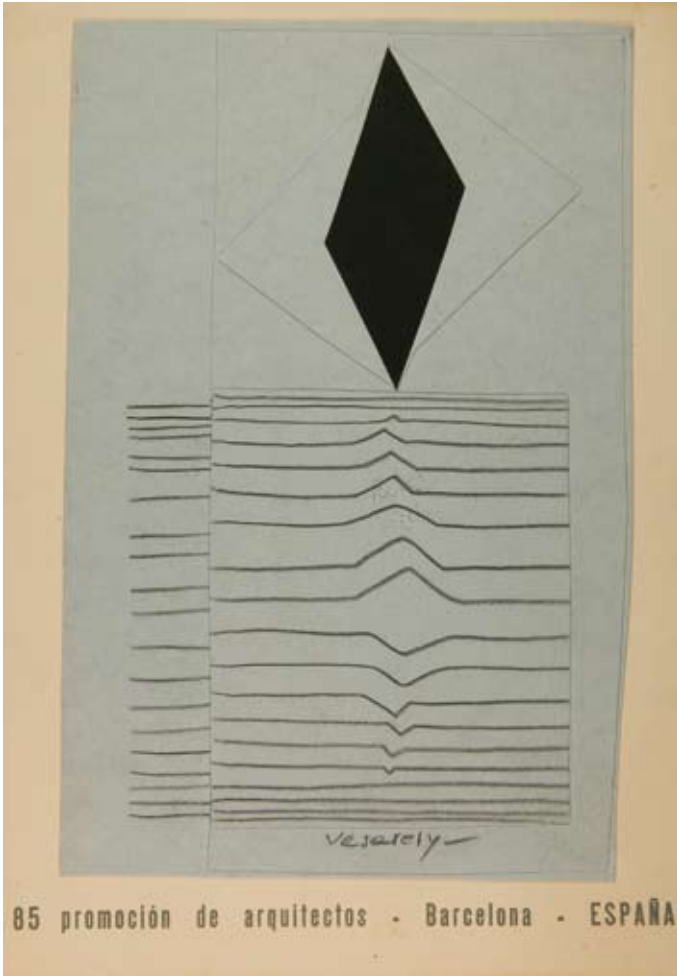
85 promoción de arquitectos - Barcelona - ESPAÑA

18

85 promoción de arquitectos - Barcelona - ESPAÑA

19

85 promoción de arquitectos - Barcelona - ESPAÑA

20

85 promoción de arquitectos - Barcelona - ESPAÑA